

VERTROUWELIJK

Aan de leden van
het Kwaliteitsteam Renovatie Binnenhof

Rijksvastgoedbedrijf
Atelier Rijksbouwmeester

Korte Voorhout 7
Postbus 16169
2500 BD Den Haag

Contactpersoon

[REDACTED]
M [REDACTED]
[REDACTED]
@rijksvastgoed.nl

verslag

Bijeenkomst Kwaliteitsteam

Datum
11 april 2018

Vergaderdatum en -tijd 11 april 2018 9:00
Vergaderplaats IJsvogelzaal, Korte Voorhout 7
Kopie aan De leden van het Kwaliteitsteam Binnenhof,
projectdirectie en coördinerende architecten
Bijlage(n)

Aanwezig

[REDACTED] (Rijksbouwmeester), [REDACTED] (Universiteit Leiden), [REDACTED]
[REDACTED] (TU Delft), [REDACTED] (gemeente DH, DSO), [REDACTED]
(RCE), [REDACTED] (projectdirecteur, RVB), [REDACTED] (OMA), [REDACTED]
[REDACTED] (OMA), [REDACTED] (RVB), [REDACTED] (RVB), [REDACTED]
(ARBM), [REDACTED] (ARBM), [REDACTED] (ARBM, secretaris
Kwaliteitsteam)

1. Opening (09:00)

[REDACTED] opent vergadering met de laatste actualiteiten omtrent een gasvrij Binnenhof. [REDACTED] licht toe dat dit achter de schermen al langer besproken wordt. Bovendien wordt op het Binnenhof weinig gas verbruikt. Dit zal in het volgend Algemeen Overleg (AO) in de Tweede Kamer ter sprake komen.

2. Deel 1 Visie (09:05)

Toelichting [REDACTED]
Als politiek historicus merkt [REDACTED] op dat de uitvraag 'sober en doelmatig' past bij de traditie van politieke besluitvorming rondom verbouwingen van het Binnenhof. Tegelijkertijd passen de ontwerpen die juist iets verder gaan bij de recente ontwikkelingen waarbij de Kamer ook meer aandacht krijgt voor de vertegenwoordigende rol die zij heeft.

[REDACTED] geeft aan dat het belangrijk is om in te zetten om de geschiedenis weer zichtbaar te maken. Dit vraagt ook om een bepaalde mate in representativiteit, dat zich bijvoorbeeld uit in een duidelijke entree waardoor iedereen zich welkom

voelt. Het introverte karakter zou meer open mogen (bij de verbouwing van de Bundestag werd dit centraal gesteld).

Toelichting [REDACTED]

Het Binnenhof zou moeten weerspiegelen wat Nederland vertegenwoordigt en hoe de democratie in Nederland werkt.

Dit zou de plek moeten zijn waar op lange termijn wordt geanticipeerd en aan de toekomstige generatie wordt gedacht. Dit zou zichtbaar moeten worden in de duurzaamheid (sociaal, economisch en ecologisch), die momenteel nog niet afgekaderd is.

Juist vanwege de complexe opgave zou het Binnenhof een voorbeeld en stimulans moeten zijn voor Nederland waarbij de (technische) duurzaamheidsambitie op een integrale manier samen gaat met de monumentale ambitie. Er moet creatief worden omgegaan met innovatieve oplossingen, die tegelijkertijd monumentaal acceptabel zijn.

De voor de hand liggende duurzaamheidsdoelen zijn: klimaat adaptief vermogen, CO₂-neutraal (als vanzelfsprekendheid), fossielvrij en circulaire systemen.

Goede voorbeelden:

Inzendingen van Gulden Felix ([REDACTED] zegt toe wat goede voorbeelden te verzamelen).

Toelichting [REDACTED]

Visie op het Binnenhof is tweedelig:

Enerzijds moet de geschiedenis van onze democratie zichtbaar zijn in het Binnenhof. De renovatie is niet alleen bedoeld voor het comfort van de huidige gebruiker, maar ook voor het historische belang van Nederland.

Anderzijds dient men bij een zodanig monument terughoudend te zijn in het ontwerp. Toevoegen van nieuwe techniek is niet altijd de oplossing, dit kan ook liggen in het aanpassen van het gedrag. Een historisch pand heeft beperkingen die je moet accepteren wanneer de uitvraag sober en doelmatig is.

[REDACTED] geeft ook aan dat marges/beperkingen mbt comfort acceptabel zijn in delen van het complex.

Toelichting [REDACTED]

Als stadsbouwmeester gaat het [REDACTED] over de verhouding tussen het Binnenhofcomplex, de impact van de renovatie en de stad Den Haag.

De representatie van het Binnenhof is uniek in haar toegankelijkheid en zichtbaarheid van de democratie. Dat de minister op de fiets naar regeringscomplex komt, wordt door buitenlanders als uniek ervaren. Comfort en gevoel van veiligheid spelen hierbij een belangrijke rol. Deze fysieke representatie van onze democratie, bestuurd door gewone mensen, moet gewaarborgd blijven. Zeker in een tijd waarin de fysieke wereld steeds minder van belang wordt door de ver-internetisering.

Afsluiting

Onlangs dat de visies heel verschillende aspecten behandelen zien we gezamenlijke standpunten. Deze gaan we met het atelier formuleren. waardeert dat het niet zozeer om bouwkundige aspecten gaat, maar vooral de culturele waarden worden benoemd.

3. Deel 2 Stedenbouwkundige inpassing (9:45 – 10:15)

geeft een geïllustreerde weergave van het programma van eisen buitenruimte. Voor de gebruikers, gemeentelijke diensten en beheer is slechts een tekstueel document opgesteld. De landschapsarchitect wordt momenteel geselecteerd en zal deze ter zijner tijd meekrijgen.

De opgave van de landschapsarchitect zal betrekking hebben op de eigendomsgronden van de Staat. Er zal afstemming plaatsvinden met de gemeente over hoe om te gaan met gemeentelijke eigendom.

De opgave zal onder meer betrekking hebben op: De Hofplaats, Buitenhof, Hofvijver, Plein, ruimte rondom Grafelijke Zalen en de tussengelegen gebieden.

Het programma van eisen is onderverdeeld in de volgende thema's Logistiek (en beveiliging), Tuinen, Verlichting en Materialisering.

geeft aan dat de tramlijn zal blijven. Wel is er de ambitie om de grens van autoverkeer naar achter te leggen. Hierdoor zal het verkeersprofiel aan de Hofpoort mogelijk versmald worden. Dit zal fysiek ruimte bieden om de historie terug te brengen.

4. Deel 3 Hofplaats (10:15 – 11:00)

Naar aanleiding van het VVO is gevraagd een verdere toelichting te geven op de stand van zaken rondom de Hofplaats.

De aanleiding om de huidige gevel van de Tweede Kamer aan de Hofplaats aan te passen is onder meer de beperkte transparantie van de gevel waardoor de binnenstraat onherkenbaar is. Bovendien is de entree voor scholieren aan deze zijde onduidelijk en onvindbaar.

Uit verder onderzoek is gebleken dat het SO ontwerp constructief niet haalbaar is. De hoge funderingsbalken liggen direct onder maaiveld, waardoor het te kostbaar is om op deze plek ondergronds programma toe te voegen. Desondanks is er vanuit het PvE behoefte aan een ruime entree welke bijdraagt aan de toegankelijkheid van het gebouw.

OMA stelt verschillende opties voor in het VVO waarbij de voorgevel naar voren ligt ten opzichte van de huidige situatie. Hiermee wordt extra ruimte gecreëerd voor de entreehal, scanstraten, ledenrestaurant op de eerste verdieping en grote commissiezaal op de tweede verdieping. De twee bezoekersstromen (scholieren/bezoekers en rijksambtenaren) worden direct in de entreehal gescheiden. De ronde gevel van de plenaire zaal wordt opnieuw vormgegeven,

waarbij deze schuin afloopt om de entree te benadrukken. De tweede verdieping is publiekstoegankelijk in verband met de publieksentree en grote commissiezaal. Deze verdieping zal extra transparant vormgegeven worden.

De plint van de nieuwe gevel ligt verder terug naar achteren ten opzichte van de verdieping. Hierbij zijn twee opties denkbaar:

1. De gevel ligt in parallel aan de andere verdiepingen. De doorgang naar de Hofpoort is via entreehal toegankelijk.
2. De gevel ligt schuin terug waardoor de Hofpoort buiten toegankelijk is.

Een andere variant in het ontwerp van OMA is het al dan niet weghalen van de perstoren. Er is geen noodzaak om de perstoren weg te halen, maar ook niet om deze te behouden. De indeling van de perstoren is onbruikbaar voor de huidige manier van werken (grote, open vloeren). De kinderopvang op de bovenste verdieping is bovendien slecht vormgegeven en kan gemakkelijk elders gesitueerd worden in het nieuwe ontwerp. Financieel is renoveren waarschijnlijk gelijk aan slopen. Dit moet nog berekend worden.

Reacties Kwaliteitsteam

De leden zijn positief over het toevoegen van transparantie. Dit kan weer betekenis geven aan de Hofplaats en de zichtbaarheid van de democratie versterken. Wel is er de vraag of het noodzakelijk is om een volledig nieuwe schil toe te voegen? Bovendien vraagt het idee om met glassoorten van verschillende transparantiewaarden te werken om verder onderzoek.

Er is een duidelijke voorkeur voor de variant waarbij de Hofpoort via buiten toegankelijk blijft. Wel is er zorg over de beperkte hoogte en diepe overstek die ontstaat door de nieuwe gevel. De doorgang naar de Hofpoort moet vanzelfsprekend zijn en geen donkere steeg worden. Tevens wordt er extra aandacht gevraagd voor de aansluiting tussen de nieuwe gevel en de historische gevel.

Het weghalen van de perstoren is nog een punt van discussie en beide varianten moeten verder onderzocht worden.

Voordelen worden wel erkend: zichtbaarheid op begane grond van Hofplaats naar Hotel en de extra ruimte die er ontstaat op begane grond voor de scanstraten. Tevens lijkt er historisch en stedenbouwkundig geen aanleiding om de perstoren te behouden. Het verzoek aan OMA is om extreme varianten voor de gehele hoek aan de Hofplaats uit te werken.

█ geeft wel aan dat de bewijslast hoog moet zijn wanneer de perstoren gesloopt wordt, mede omdat op een andere plek volume toegevoegd wordt. Politiek zal dit gevoelig liggen.